

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

શક્તિ ટ્રેડિંગ કંપની.

વિ.

આવકવેરાના કમિશનર, કોચંબતૂર

ઓગસ્ટ ૨, ૨૦૦૧

[ન્યાયમૂર્તિ વાય. કે. સભરવાલ અને ન્યાયમૂર્તિ બ્રિજેશ કુમાર]

આવકવેરો:

આવકવેરાનો કાયદો, ૧૯૬૧-ભાગીદારી પેઢી-ભાગીદારના મૃત્યુ પર પેઢીનું વિસર્જન-વ્યવસાય બંધ કર્યા વિના બાકીના ભાગીદારો સાથે પેઢીનું પુનર્ગઠન-પેઢીના વિસર્જન પર બંધ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન-બજાર મૂલ્ય પર મહેસૂલનું મૂલ્યાંકન-શેરની જાળવણીક્ષમતા, બંધ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન કિંમત અથવા બજાર મૂલ્ય પર મૂલ્યવાન હોવું જોઈએ, જે પણ ઓછું હોય તે કારણ કે વ્યવસાય બંધ

થતો નથી.

એક ભાગીદારના મૃત્યુને કારણે અપીલકર્તા-મૂલ્યાંકન પેઢીનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હતું.વ્યવસાય બંધ કર્યા વિના બીજા દિવસથી જ બાકીના ભાગીદારો સાથે પેઢીનું પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.આકારણી વર્ષના બે સમયગાળા માટે આવકવેરાના અધિકારી દ્વારા આકારણી કરવામાં આવી હતી-એક વિસર્જનની તારીખ સમાપ્ત થતા સમયગાળા માટે અને અન્ય પુનર્ગઠનની તારીખથી પાછલા વર્ષના અંત સુધીના સમયગાળા માટે.વિસર્જનની તારીખ પૂરી થતા સમયગાળા માટે બંધ સ્ટોકનું મૂલ્ય કિંમત અથવા બજાર મૂલ્ય, જે પણ ઓછું હોય તેના આધારે કરવામાં આવતું હતું.આવકવેરાના કમિશનરે કાયદાની કલમ ૨૬૩ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને મૂલ્યાંકનને અલગ રાખ્યું હતું અને આવકવેરાના અધિકારીને બજાર મૂલ્ય પર બંધ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન કરીને નવા મૂલ્યાંકન કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.કરદાતા પેઢીએ કમિશનરના આદેશને આવકવેરાની અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પડકાર્યો હતો.ટ્રિબ્યુનલે મૂલ્યાંકનકર્તાની અપીલને મંજૂરી આપી હતી કે બજાર મૂલ્ય પર ક્લોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન ત્યારથી અપનાવી શકાતું નથી.કરદાતા પેઢીએ બાકીના ભાગીદારો સાથે તેનો વ્યવસાય ચાલુ રાખ્યો હતો.

અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતે મહેસૂલની તરફેણમાં ચુકાદો આપ્યો હતો.આ

અદાલતમાં અપીલમાં મહેસૂલ વિભાગે દલીલ કરી હતી કે એ. એલ. એ. પેઢી વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર, (૧૯૯૧) ૧૮૯ આઈ. ટી. આર. ૨૮૫ એસ. સી. ના નિર્ણયના આધારે બંધ સ્ટોકનું બજાર મૂલ્ય પર મૂલ્યાંકન કરવું પડશે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

HELD ૧.૧.એ. એલ. માંએક પેઢી વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર, (૧૯૯૧) ૧૮૯ આઈ. ટી. આર. ૨૮૫ એસ. સી. આ અદાલત બજાર મૂલ્ય પર બંધ સ્ટોકના મૂલ્યાંકનના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરી રહી હતી જ્યાં વિસર્જન થયું હતું અને પેઢીનો વ્યવસાય પણ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો.વર્તમાન કેસમાં, ભાગીદારોમાંથી એકના મૃત્યુને કારણે વિસર્જન થયું હોવા છતાં, વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો, જે ટ્રિબ્યુનલનો પડકાર વિનાનો નિષ્કર્ષ હતો.એ. એલ. માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો અનુસાર પણ.એ. પેઢીના કિસ્સામાં, કલોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્ય કિંમત અથવા બજાર મૂલ્ય, જે પણ ઓછું હોય તેના પર કરવામાં આવે છે, જે વ્યાપારી વ્યવહાર અને હિસાબનો સ્થાપિત નિયમ છે.ઉચ્ચ અદાલતે એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં ભૂલ કરી હતી કે અસ્કયામતોની કિંમત બજાર મૂલ્ય પર હોવી જોઈએ.વર્તમાન કિસ્સામાં, વ્યવસાયની કોઈ સમાપ્તિ થઈ નથી અને તેથી, બંધ થતા શેરનું બજાર દરે મૂલ્યાંકન કરી શકાતું નથી.(૨૨૨-એફ-એચ; ૨૨૩-એ)

એ. એલ.એ ફર્મ વિ. આવકવેરાના કમિશનર, (૧૯૯૧) ૧૮૯ આઈટીઆર ૨૮૫ એસસી જી. આર. રામચારી એન્ડ કંપની વિ.આવકવેરાના કમિશનર, મદ્રાસ (૧૯૬૧) ૪૧ આઈ. ટી. આર. (મેડ), વિશિષ્ટ.

કીકાભાઈ પ્રેમચંદ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી., (૧૯૫૩) ૨૪ આઈ. ટી. આર. ૫૦૬ (એસ. સી.) અને ચૈનરૂપ સંપાત્રમ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી. (૧૯૫૩) ૨૪ આઈ. ટી. આર. ૪૮૧ (એસ. સી.) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દીવાની અપીલીય ન્યાયક્ષેત્રસિવિલ અપીલ નંબર ૩૮૧૮/૧૯૯૯.

૧૯૯૨ ના ટી. સી. નંબર ૯૫૪ માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ૧.૧૨.૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે આર. વેંકટરમણ, વી. પ્રભાકર અને રેવા તમારા રાઘવન.

પ્રતિવાદી વતી ડૉ. વી. ગૌરી શંકર, નીરા ગુપ્તા અને સુશ્રી સુષમા સૂરી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ વાય. કે. સભરવાલે આપ્યો હતો.

મહેસૂલના દાખલા પર, મૂલ્યાંકન વર્ષ ૧૯૮૪-૮૫ ના સંદર્ભમાં, જે પ્રશ્ન હાઈકોર્ટના અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો તે હતો:

"હકીકતો પર અને એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં પેઢીના વિસર્જન પછી વ્યવસાય ભાગીદાર દ્વારા બંધ કર્યા વિના લેવામાં આવે છે અને હિસાબની નિયમિત પદ્ધતિ હેઠળ નિર્ધારિત કલોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્ય ભાગીદારો દ્વારા વિસર્જન હેતુઓ માટે ખાતાઓના સમાધાનમાં સ્વીકારવામાં આવે છે, આવકવેરાના અધિકારી વિસર્જનની તારીખ સુધી પેઢીની આવક નક્કી કરવાના હેતુથી એકલા કલોઝિંગ સ્ટોકના સંદર્ભમાં બજાર મૂલ્યને બદલી શકે છે?

ટૂંકમાં, હકીકતો નીચે મુજબ છે:

કરદાતા એક નોંધાયેલ પેઢી છે.તેના છ ભાગીદારોમાંથી એકના મૃત્યુના પરિણામે, ૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ના રોજ પેઢીનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હતું.જોકે, બીજા દિવસે એટલે કે ૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪થી બાકીના પાંચ ભાગીદારો સાથે તેનું પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.મૂલ્યાંકનના બે આદેશો કરવામાં આવ્યા હતા:એક ૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ સુધીના સમયગાળા માટે અને બીજું ૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪થી ૩૧ માર્ચ, ૧૯૮૪ સુધીના સમયગાળા

માટે.આવકવેરાના કમિશનરે આવકવેરાના કાયદા, ૧૯૬૧ની કલમ ૨૬૩ હેઠળ આદેશ આપ્યો હતો કે તેમના અનુસાર આવકવેરાના અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલો આકારણી આદેશ ખોટો હતો અને ખર્ચ અથવા બજાર દરના આધારે ૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ના રોજ વેપારમાં શેરના મૂલ્યાંકનમાં મહેસૂલના હિત માટે પૂર્વગ્રહયુક્ત હતો, જે પણ ઓછો હોય કારણ કે તે તેના શેરના મૂલ્યાંકનમાં કરદાતાની સામાન્ય પદ્ધતિ હતી.આવકવેરાના કમિશનર એ. એલ. એ. ફર્મ વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર [(૧૯૯૧) ૧૮૯ આઈ. ટી. આર. ૨૮૫] માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે આવકવેરાના અધિકારીએ ૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ના રોજ તેના બજાર દરે કલોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ.આમ, ૩૦ મે, ૧૯૮૪ના મૂલ્યાંકન આદેશને રદ કરતાં આવકવેરાના અધિકારીને નવો આદેશ પસાર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

આવકવેરાના કમિશનરના આદેશને કરદાતા દ્વારા આવકવેરાની અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો.ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કરદાતાની દલીલ હતી કે બજાર મૂલ્ય પર કલોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન કરવાનો પ્રશ્ન વ્યવસાય બંધ થવા પર જ ઊભો થઈ શકે છે અને પેઢીનો વ્યવસાય ક્યારેય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ અન્ય પેઢી દ્વારા ઉત્તરાધિકાર પર લેવામાં આવ્યો હતો, તેથી કલોઝિંગ સ્ટોકનું બજાર મૂલ્ય પર પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની જરૂર નહોતી.ટ્રિબ્યુનલને જાણવા મળ્યું કે પેઢીનું બાકીના પાંચ ભાગીદારો સાથે

૬ માર્ચ, ૧૯૮૪ના રોજ ૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ના રોજ ભાગીદારી કરાર હેઠળ પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.નવા ખતમાં એવું લખવામાં આવ્યું હતું કે:

"જ્યારે ઉપરોક્ત પક્ષો ઇરોડમાં શ્રી પી. ચેન્નિયપ્પન પુત્ર સ્વર્ગીય શ્રી પલાનીપ્પા ગૌન્ડર, ઇરોડ સાથે "શક્તિ ટ્રેડિંગ કંપની" ના નામે વેપાર કરી રહ્યા હતા અને જ્યારે ઉપરોક્ત પી. ચેન્નિયપ્પનનું મૃત્યુ ૬.૨.૧૯૮૪ પર થયું હતું, ત્યારે પક્ષકારોએ અહીં મૌખિક રીતે સંમત થયા મુજબ ૭.૨.૧૯૮૪ થી ભાગીદારીમાં તમામ સંપત્તિઓ અને જવાબદારીઓ સાથે વ્યવસાય ચાલુ રાખવાનો નિર્ણય લીધો હતો, આ દસ્તાવેજ અહીં ૭.૨.૧૯૮૪ થી અમલમાં આવતા પક્ષો વચ્ચેના મૌખિક કરારને ઘટાડીને તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે, જેથી નીચે આપેલા નિયમો અને શરતો પર ભાગીદારીમાં વ્યવસાય ચાલુ રાખી શકાય. ".

ટ્રિબ્યુનલ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું હતું કે જો વ્યવસાય પોતે જ બંધ થઈ જાય અને શેરની પ્રાપ્તિ થાય તો પ્રાપ્ત થયેલ મૂલ્યને ખાતામાં આપેલા મૂલ્ય સાથે બદલવું પડશે, પરંતુ જ્યાં પેઢીનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો, ત્યાં માલના મૂલ્યની અનુભૂતિ કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને ક્લોઝિંગ સ્ટોકનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની જરૂર નહોતી.ટ્રિબ્યુનલ અનુસાર, ચાલુ વ્યવસાયમાં સ્ટોકના પુનઃમૂલ્યાંકન માટે કોઈ વોરંટ નહોતું અને કરદાતા દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા નફાને સ્વીકારતા આવકવેરાના અધિકારીનો આદેશ, નિયમિતપણે અનુસરવામાં આવતી હિસાબની પદ્ધતિ પર, કોઈપણ રીતે ખોટો ન હતો અને કલમ ૨૬૩ હેઠળ તેમાં સુધારો કરવાની જરૂર નહોતી.એ.

એલ. એ. પેઢીના કેસ (ઉપરોક્ત) માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણયના સંદર્ભમાં, ટ્રિબ્યુનલે નોંધ્યું હતું કે ઉપરોક્ત કેસમાં પેઢીએ ૧૩મી માર્ચ, ૧૯૬૧ના રોજ તેના ખાતા બંધ કરી દીધા હતા, વિસર્જન અને નફાની તારીખ તે તારીખે શેરના પુનઃમૂલ્યાંકન પરના તફાવતને નફા અને નુકસાનના ખાતામાં જમા કરીને નક્કી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ આવકવેરાના હેતુઓ માટે પેઢીએ દાવો કર્યો હતો કે તફાવત પાછો લખી લેવો જોઈએ અને નફામાં ફેરફાર કરવો જોઈએ. ઉચ્ચ અદાલતે આવા દાવાને સ્વીકાર્યો ન હતો અને જી. આર. રામાચારી એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ તેના અગાઉના નિર્ણયને અનુસર્યો હતો. આવકવેરાના કમિશનર, મદ્રાસ [(૧૯૬૧) ૪૧ આઈ. ટી. આર. ૧૪૨ (મેડ)] એ એવું માન્યું હતું કે જ્યારે વિસર્જન થાય છે, ત્યારે વેપારમાં શેરનું મૂલ્ય બજાર મૂલ્ય પર હોવું જોઈએ. આ કિસ્સાઓમાં, ટ્રિબ્યુનલે નોંધ્યું હતું કે પૂછવામાં આવેલો પ્રશ્ન એ હતો કે જ્યાં વિસર્જન પછી ભાગીદારો દ્વારા શેરનું મૂલ્ય સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું, ત્યાં આવકવેરાના અધિકારી દ્વારા તેમાં ફેરફાર કરી શકાતો નથી. ટ્રિબ્યુનલનો મત હતો કે જો પેઢીના વિસર્જન પછી, વ્યવસાય પણ બંધ થઈ જાય અને શેરનું મૂલ્ય પ્રાપ્ત થાય, તો આવકવેરાના અધિકારી માટે એ આગ્રહ રાખવો શક્ય છે કે પ્રાપ્ત થયેલ મૂલ્યને ખર્ચ અથવા બજાર મૂલ્યના નિયમિત સિદ્ધાંત પર કોઈપણ કાલ્પનિક મૂલ્યને બદલે ક્લોઝિંગ સ્ટોકના મૂલ્ય તરીકે લેવામાં આવશે, જે પણ ઓછું હોય. પરંતુ જ્યાં વ્યવસાય બંધ ન થાય ત્યાં શેરનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો ન થઈ શકે. ટ્રિબ્યુનલે જણાવ્યું હતું કે ખર્ચ અથવા બજાર મૂલ્ય જે

પણ ઓછું હોય તેના સિદ્ધાંત પર ચાલુ વ્યવસાયના ક્લોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન બજાર મૂલ્ય સાથે બદલી શકાતું નથી કારણ કે તે વ્યવસાય ચલાવતી પેઢી વિસર્જન થઈ ગઈ છે અને વ્યવસાય અન્ય પેઢી દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે જેમાં બાકીના ભાગીદારોનો સમાવેશ થાય છે.એ. એલ. એ. પેઢીના કેસ (ઉપરોક્ત) ના સંદર્ભમાં, એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે તે એક એવો કેસ હતો જ્યાં ભાગીદારો બજાર મૂલ્યને બદલવા માટે સંમત થયા હતા અને તેમાંથી પાછા ખેંચવા માંગતા હતા.રામાયારી અને એ. એલ. એ. પેઢી બંનેના કિસ્સામાં, વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો હતો, જે કરદાતાના કિસ્સામાં ન હતો અને તેથી, આવકવેરાના કમિશનરના નિર્દેશ મુજબ પુનઃમૂલ્યાંકન માટે કોઈ વોરંટ નહોતું, જેમનો કલમ ૨૬૩ હેઠળનો આદેશ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને કરદાતાની અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે પડકાર હેઠળના ચુકાદા દ્વારા મહેસૂલની તરફેણમાં પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો છે અને તેથી, કરદાતા અમારી સમક્ષ અપીલમાં છે.

આ અપીલમાં પ્રશ્ન એ નથી કે બે આકારણી આદેશો પસાર કરવાની જરૂર હતી કે નહીં, પરંતુ તે છે કે જ્યારે બાકીના પક્ષો દ્વારા વ્યવસાય બંધ કર્યા વિના હાથ ધરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે વિસર્જનની તારીખ સુધી વિસર્જન હેતુઓ માટે બંધ સ્ટોકનું મૂલ્ય બજાર મૂલ્ય પર નક્કી કરવું જરૂરી હતું કે કેમ.પ્રશ્ન પોતે જ સૂચવે છે કે વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો.ઉપર નોંધ્યા મુજબ, એક ભાગીદારના

મૃત્યુના પરિણામે ૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪ના રોજ પેઢીના વિસર્જન પછી, બાકીના ભાગીદારોએ ૭ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૪થી વ્યવસાય ચાલુ રાખ્યો હતો. બજાર મૂલ્ય પર બંધ થતા શેરનું મૂલ્યાંકન કરવાના પ્રશ્નનો જવાબ આપવો જરૂરી છે જ્યાં પેઢીના વિસર્જન પર વ્યવસાય બંધ થતો નથી.

ટ્રિબ્યુનલે એક તારણ નોંધ્યું છે કે વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને આ તે આધાર હતો જેના પર જી. આર. રામાચારી એન્ડ કંપની અને એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણયોને અલગ પાડતા કહેવામાં આવ્યું હતું કે "વધુમાં તે બંને કિસ્સાઓમાં વ્યવસાય પોતે જ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો જે વર્તમાન કેસમાં નથી". એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં, કરદાતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને આ અદાલત દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે.

મહેસૂલ વતી વિનંતી કરવામાં આવેલી દલીલ અનુસાર, વર્તમાન કેસમાં પ્રશ્ન એ. એલ. એ. પેઢીના કિસ્સામાં નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે. આ દલીલને રદિયો આપતા, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરે છે કે ઉપરોક્ત કેસની હકીકતો સ્પષ્ટ રીતે અલગ પાડી શકાય તેવી છે અને હકીકતમાં, તેમાં મૂકવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો મૂલ્યાંકનકર્તાને ટેકો આપે છે. એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં નિર્ણયની થોડી વિગતવાર તપાસ થવી જોઈએ.

તે કિસ્સામાં કાયદાના ત્રણ પ્રશ્નો હાઇકોર્ટના અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા પરંતુ અમે બીજા પ્રશ્નથી ચિંતિત છીએ જે નીચે મુજબ હતો:

"શું, કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર, આકારણી વર્ષ ૧૯૬૧-૬૨ માટે કરવેરા માટે જવાબદાર કરદાતાની પેઢીના મહેસૂલ નફા તરીકે \$૧૦૧,૨૪૮ની રકમનું મૂલ્યાંકન કાયદામાં વાજબી છે?

જે હકીકતો હેઠળ આ પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે કરદાતા, એક ભાગીદારી પેઢી, મલાયામાં નાણાં ધિરાણનો વ્યવસાય કરી રહી હતી અને ઉપરોક્ત વ્યવસાયના ભાગરૂપે અને આકસ્મિક રીતે, તે ઘરની મિલકતો, બગીચાઓ અને વસાહતોની ખરીદી અને વેચાણનો વ્યવસાય પણ કરી રહી હતી. કરદાતા પેઢીનું ૨૬મી માર્ચ, ૧૯૬૦ના રોજ એક ખત હેઠળ પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૩મી એપ્રિલ, ૧૯૬૦ના રોજ શરૂ થયેલા વર્ષ ૧૯૬૦-૬૧ માટે પેઢીના ખાતા સામાન્ય રીતે ૧૩મી એપ્રિલ, ૧૯૬૧ના રોજ અથવા તેની આસપાસ બંધ થયા હોત. જો કે, પેઢીએ ૧૩મી માર્ચ, ૧૯૬૧ના રોજ તેના ખાતાઓ બંધ કરી દીધા હતા, જે તારીખથી તે વિસર્જિત થઈ હતી. ૧૦મી એપ્રિલ, ૧૯૬૨ના રોજ દાખલ કરાયેલા આકારણી વર્ષ ૧૯૬૧-૬૨ માટે તેના આવકવેરાના વળતરની સાથે, કરદાતાએ નફો અને નુકસાન ખાતું અને કેટલાક અન્ય નિવેદનો દાખલ કર્યા હતા. નફા અને નુકસાનના ખાતામાં, ૧૩મી માર્ચ, ૧૯૬૧ના રોજ પેઢીના વિસર્જન પર ૧૦૧,૨૪૮ ડોલરની રકમ "સંપત્તિઓ, બગીચાઓ અને ઘરની

મિલકતોના પુનઃમૂલ્યાંકન પર તફાવત" તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી, આ તફાવત "ઘરની મિલકતો" ના સંદર્ભમાં ૭૦,૫૦૦ ડોલર અને સંપત્તિઓ અને બગીચાઓના સંદર્ભમાં ૩૦,૭૪૮ ડોલર હતો.આવકવેરાના હેતુઓ માટે ગોઠવણના મેમોમાં, જોકે, ઉપરોક્ત રકમ આ આધાર પર કાપવામાં આવી હતી કે તે આવક અથવા મૂડી તરીકે મૂલ્યાંકનપાત્ર નથી.અધિકારી સમક્ષ નિવેદન પણ આપવામાં આવ્યું હતું કે ભાગીદાર રામનાથન ચેટ્ટીયારે એક જૂથ બનાવ્યું હતું અને અન્ય ભાગીદારોએ અન્ય જૂથ બનાવ્યું હતું, તેઓ પેઢીના વિસર્જન પર તેમના શેરમાં પડેલી સંપત્તિ અને જવાબદારીઓ સાથે અલગથી વ્યવસાય કરી રહ્યા હતા.પછીના આકારણી વર્ષ ૧૯૬૨-૬૩ માટે, કરદાતાએ ૧૩મી માર્ચ, ૧૯૬૧ના રોજ પેઢીનું વિસર્જન થયું હોવાનું દર્શાવતા પત્ર સાથે શૂન્ય આવક દર્શાવતું વળતર દાખલ કર્યું હતું.ત્યારબાદ ૩જી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩ના રોજ આવકવેરાના અધિકારીએ કરદાતાઓને પત્ર લખીને જણાવ્યું હતું કે મદ્રાસ હાઈકોર્ટના જી. આર. રામાચારી એન્ડ કંપની વિરુદ્ધના કેસના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને ૧૦૧,૨૪૮ ડોલરના પુનઃમૂલ્યાંકન તફાવતને આકારણી વર્ષમાં કરવેરામાં લાવવો જોઈતો હતો.સીઆઈટી. તેમણે મૂલ્યાંકન માટે અને કરદાતાના વાંધાઓ માટે પણ આધાર માંગ્યો હતો.કરદાતાએ જવાબ મોકલીને જણાવ્યું હતું કે સંપત્તિના પુનઃમૂલ્યાંકન પર કોઈ નફો કે નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરી શકાતું નથી.૨૧ જૂન, ૧૯૫૬ના રોજ કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના પરિપત્ર પર આધાર રાખીને, એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે કરદાતા ધીમે ધીમે મલાયામાં તેનો

વ્યવસાય બંધ કરી રહ્યો છે અને તેથી, સરપ્લસ માત્ર મૂડી લાભ હશે.એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે પુનઃમૂલ્યાંકન ૧લી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૪થી બજાર ભાવે પ્રચલિત હતું અને તેથી કોઈ મૂડી લાભ કરપાત્ર નથી.આવકવેરાના અધિકારીએ અગાઉની આકારણી કરેલી આવકમાં રૂ. ૧,૫૮,૦૫૭- (\$૧૦૧,૨૪૮ની સમકક્ષ) ની રકમ ઉમેરીને પેઢીનું પુનઃમૂલ્યાંકન પૂર્ણ કર્યું હતું.મૂલ્યાંકનકાર સંદર્ભમાં ઉચ્ચ અદાલતમાં નિષ્ફળ ગયો હોવાથી આ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં હતો.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે આ પ્રશ્ન રામાચારીના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે મૂલ્યાંકનકર્તાના વિકલ્પ પર ખર્ચ અથવા બજાર ભાવે વ્યવસાયના બંધ સ્ટોકનું મૂલ્યાંકન કરવાનો સિદ્ધાંત એ એક સિદ્ધાંત છે જે ત્યાં સુધી જ સારો રહેશે જ્યાં સુધી વ્યવસાય ચાલુ રહેશે અને જ્યાં વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવે છે, પછી ભલે તે વિસર્જન અથવા બંધ થવાના કારણે હોય અથવા કરદાતા દ્વારા અન્યથા હોય, તો પછી બજાર મૂલ્ય પર બંધ સ્ટોક લેવા સિવાય નફો નક્કી કરી શકાતો નથી.મૂલ્યાંકનકર્તાની દલીલ એ હતી કે જ્યારે તે સાચું છે કે કલોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્ય હોવું જોઈએ, ત્યારે સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત એ છે કે તેનું મૂલ્ય કિંમત અથવા બજાર કિંમત, જે પણ ઓછી હોય તેના પર હોવું જોઈએ, અને વ્યવસાય બંધ થવાના સમયે કલોઝિંગ સ્ટોકના મૂલ્યાંકન માટે અલગ સિદ્ધાંત મૂકવા માટે કોઈ વાજબીપણું નથી, સિવાય કે મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા ખરેખર બંધ થવાના સમયે માલ વેચવામાં આવે.રિલાયન્સને

શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયો પર પણ મૂકવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે પેઢીનું વિસર્જન કરવામાં આવે છે અને અસ્કયામતો ભાગીદારોમાં વહેંચવામાં આવે છે, ત્યારે પેઢીની અસ્કયામતો વિવિધ ભાગીદારોને વેચવામાં કે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવતી નથી. રજૂઆત એવી હતી કે પેઢીની અસ્કયામતોના પુનઃમૂલ્યાંકન, જે માત્ર વાસ્તવિક અને કાલ્પનિક ધોરણે ભાગીદારો વચ્ચે અસ્કયામતોના વિભાજન માટે છે, તે અસ્કયામતોના વિભાજનનો એક ભાગ છે અને તેથી, તાર્કિક રીતે, સમયની દૃષ્ટિએ પેઢીના વિસર્જન પછી અને પુનઃમૂલ્યાંકન વિસર્જન પછી થાય છે, તેથી પુનઃમૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા દ્વારા પેઢીને કોઈ નફો થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં. એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે એવો કોઈ સિદ્ધાંત નથી કે જેના દ્વારા સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડનું બજાર ભાવે મૂલ્યાંકન કરી શકાય, જેથી ભવિષ્યમાં સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડના વેચાણના પરિણામે પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા કાલ્પનિક નફાને કરવેરામાં લાવી શકાય. આ અદાલતે એવી દલીલને નકારી કાઢી હતી કે રામાચારીનો કેસ સાચો કાયદો નિર્ધારિત કરતો નથી અને એવું માન્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલત એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં યોગ્ય હતી કે જે વ્યવહારની પ્રકૃતિ અંગે કરપાત્ર વ્યક્તિ માટે ઘણા નિર્ણયો પર આધાર રાખે છે, જેના દ્વારા પેઢી, વિસર્જન પર, તેની અસ્કયામતો તેના ભાગીદારોમાં વહેંચે છે, તે કેસમાં કોઈ સુસંગતતા નથી કારણ કે તે કેસો પેઢીના વિસર્જન પછી અથવા તેના પરિણામે શું થાય છે તેનાથી સંબંધિત છે, જ્યારે તે કિસ્સામાં અદાલત એવા પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત હતી જે વિસર્જન પહેલાં અથવા તે સમયે ઊભો થયો હતો.

કેકાભાઈ પ્રેમચંદ વિ. સી. આઈ. ટી. [(૧૯૫૩) ૨૪ આઈ. ટી. આર. ૫૦૬ (એસ. સી.)] માં મૂલ્યાંકનકર્તાને કિંમતે શેરનું મૂલ્ય નક્કી કરવાની મંજૂરી આપતા સિદ્ધાંત સાથે વ્યવહાર કરતા, જે. બોસે કહ્યું કે:

"અપીલકર્તાની હિસાબ રાખવાની પદ્ધતિ સાચી સ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરે છે. જેમ જેમ તે તેની ખરીદી કરે છે તેમ તેમ તે ખાતાની એક બાજુ કિંમતના ભાવે તેના શેરમાં પ્રવેશ કરે છે. વર્ષના અંતે તે ખાતાઓની બીજી બાજુ કિંમતે વેચાયા વગરના કોઈપણ શેરનું મૂલ્ય દાખલ કરે છે, આમ અગાઉ ખાતામાં વેચાયા વગરના તે જ શેરને લગતી એન્ટ્રીઓ રદ કરે છે અને પછી તેને આગામી વર્ષના ખાતામાં પ્રારંભિક બેલેન્સ તરીકે આગળ વધારવામાં આવે છે. ખાતાની બંને બાજુથી ન વેચાયેલા શેરમાંથી આ રદ કરવાથી માત્ર તે જ વ્યવહારો થાય છે જેના પર વાસ્તવિક વેચાણ થયું હોય અને તેના વર્ષના વ્યવહારો પર સાચો અને વાસ્તવિક નફો અથવા નુકસાન થાય છે.

એ. એલ. એ. પેઢીના કિસ્સામાં, બોસ, જે. ના અવલોકનોની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે બજાર મૂલ્ય પર બંધ થતા શેરનું મૂલ્યાંકન નિશ્ચિતપણે સમસ્યા ઊભી કરશે. કારણ કે, જો બજાર મૂલ્ય કિંમત કરતાં વધારે હોય, તો ખાતાઓ કાલ્પનિક નફાને પ્રતિબિંબિત કરશે જે વાસ્તવમાં પ્રાપ્ત થયો નથી. બીજી બાજુ, જો બજાર મૂલ્ય ઓછું હોય, તો

કરદાતાને તેણે ન કરેલા અનુમાનિત ગુકસાનનો લાભ મળશે.તેમ છતાં, વાણિજ્યિક હિસાબનો સામાન્ય સિદ્ધાંત "કિંમત અથવા બજાર પર, જે પણ ઓછું હોય" મૂલ્યાંકનની મંજૂરી આપે છે.તેની પાછળનો તર્ક પતંજલિ શાસ્ત્રી, સી. જે. દ્વારા ચૈનરૂપ સંપત્રમ વિરુદ્ધ સી. આઈ. ટી. [(૧૯૫૩) ૨૪ આઈ. ટી. આર. ૪૮૧ (એસ. સી.)] માં સમજાવવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે:

"એવું માનવું ખોટું છે કે બજાર દરે બંધ થતા શેરનું મૂલ્યાંકન, તેના હેતુ માટે, આવા શેરના મૂલ્યમાં કોઈ વધારો કરે છે.ન વેચાયેલા શેરના મૂલ્યને જમા કરવાનો સાચો હેતુ એ છે કે તે માલની ખરીદીના સમયે ખાતાની બીજી બાજુએ દાખલ કરેલી કિંમતને સંતુલિત કરવી, જેથી ખાતાની બંને બાજુથી સમાન શેરને લગતી એન્ટ્રીઓ રદ કરવાથી માત્ર તે જ વ્યવહારો બાકી રહેશે કે જેના પર વર્ષ દરમિયાન વાસ્તવિક વેચાણ થયું હોય જે વર્ષના વેપારમાં ખરેખર નફો અથવા ગુકસાન દર્શાવે છે.ટ્રેડિંગ સ્ટોક્સ, ૧૯૧૯ના હોલિંગને સંલગ્ન નાણાકીય જોખમો પરની સમિતિના અહેવાલના ફક્ત ૮માં દર્શાવ્યા મુજબ, 'જેમ કે વેપાર ખાતામાં દેખાતા સ્ટોક માટેની એન્ટ્રીનો હેતુ માત્ર ખરીદવામાં આવેલા માલ માટેના ચાર્જને રદ કરવાનો છે, જે વેચવામાં આવ્યો નથી, તે આવશ્યકપણે માલની કિંમતનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.જો તે કિંમત કરતાં વધુ કે ઓછું હોય, તો અસર એ માલ પરનો નફો દર્શાવવાની છે જે વાસ્તવમાં ખોટા આંકડામાં વેચવામાં

આવ્યો છે.....આ કઠોર સિદ્ધાંતમાંથી એક અપવાદને સામાન્ય રીતે વિવેકપૂર્ણ આધારો પર ઓળખવામાં આવે છે અને હવે તે રિવાજ દ્વારા સંપૂર્ણપણે મંજૂર કરવામાં આવે છે., ખાતા બનાવવાની તારીખે બજાર મૂલ્યનો સ્વીકાર, જો તે મૂલ્ય ખર્ચ કરતાં ઓછું હોય તો.તે ચોક્કસપણે આગામી વર્ષમાં તે ચીજવસ્તુઓ પર થઈ શકે તેવા નુકસાનની ધારણા છે, અને જો કિંમતો ફરીથી વધે તો તેની અસર પણ થઈ શકે છે, જે પછીના વર્ષના પરિણામોને વાસ્તવિક વેચાણ કિંમત અને પ્રશ્નમાં રહેલા માલની વાસ્તવિક કિંમત વચ્ચેના તફાવત કરતાં વધુ નફાની રકમ ગણાવે છે (એપ્રિલ ૧૯૫૧માં બ્રિટિશ સંસદમાં રજૂ કરાયેલા વેપારી નફાના કરવેરા પરના સમિતિના અહેવાલના ફક્ત ૨૮૧માં કાઢવામાં આવ્યો છે).જ્યારે અપેક્ષિત નુકસાનને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે ક્લોઝિંગ સ્ટોકના પ્રશંસાપાત્ર મૂલ્યના રૂપમાં અપેક્ષિત નફાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવતો નથી, કારણ કે કોઈ પણ સમજદાર વેપારી તેની વાસ્તવિક પ્રાપ્તિ પહેલાં વધેલો નફો બતાવવાની કાળજી રાખશે નહીં.આ એ નિયમ અંતર્ગત સિદ્ધાંત છે કે બંધ થતા શેરનું મૂલ્ય કિંમત અથવા બજાર કિંમત જે પણ ઓછી હોય તેના પર કરવામાં આવે છે, અને હવે તેને સામાન્ય રીતે વ્યાપારી પ્રથા અને હિસાબના સ્થાપિત નિયમ તરીકે સ્વીકારવામાં આવે છે.

આમ આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ક્લોઝિંગ સ્ટોકને કિંમત પર મૂલ્ય આપવાની યોગ્ય પ્રથા છે.તે ખાતાની બંને બાજુથી સમાન સ્ટોકને લગતી એન્ટ્રીઓને દૂર કરશે.આ નિયમ અનુસાર, કસ્ટમ માત્ર એક જ અપવાદને

માન્યતા આપે છે અને તે છે જો તે ઓછો હોય તો બજાર મૂલ્ય પર શેરનું મૂલ્ય નક્કી કરવું.પરંતુ કોઈ પણ સિદ્ધાંત પર કોઈ પણ બંધ શેરના મૂલ્યાંકનને કિંમત કરતાં વધુ બજાર મૂલ્ય પર ન્યાયી ઠેરવી શકે નહીં કારણ કે તે મૂલ્યાંકનકર્તાને ન મળેલા કાલ્પનિક નફાના કરવેરામાં પરિણમશે.

એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતમાં જે વિચારણા પ્રચલિત હતી તે ઉચ્ચ અદાલતના ચુકાદાના નીચેના માર્ગમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે:

"અમને એવું લાગે છે કે આમાંથી કોઈ પણ કેસ વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો નથી.આ પ્રશ્ન સાથે સીધી રીતે વ્યવહાર કરવા માટે કોઈ સત્તા નથી, જ્યાં ભાગીદારીની સંસ્થા હિસાબી વર્ષ દરમિયાન તેના વ્યવસાયને વિસર્જન કરે છે, જેના આધારે વિસર્જનની તારીખે સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડનું મૂલ્યાંકન કરવું પડે છે.તે મુજબ આપણે પ્રથમ સિદ્ધાંતો પર આ બાબતનો સામનો કરવો પડશે.

આ અદાલતે કરદાતાની અપીલને નકારી કાઢતી વખતે આ વિચારણા ઉચ્ચ અદાલતમાં પ્રચલિત હતી.

ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં આ અદાલત એવા કિસ્સામાં બજાર મૂલ્ય પર બંધ સ્ટોકના મૂલ્યાંકનના પ્રશ્ન પર વિચારણા

કરી રહી હતી જ્યાં પેઢીનું વિસર્જન થયું હતું અને પેઢીનો વ્યવસાય પણ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો.તે કિસ્સામાં વિસર્જન પછી, બે જૂથો અસ્કયામતો અને જવાબદારીઓ સાથે અલગ વ્યવસાય કરી રહ્યા હતા જે પેઢીના વિસર્જનથી તેમના શેરમાં પડી હતી.જો કે, વર્તમાન કેસમાં, એક ભાગીદારના મૃત્યુને કારણે વિસર્જન થયું હતું, પરંતુ વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો.ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધાયેલ બિન-પડકારજનક તારણ એ છે કે વ્યવસાય બંધ કરવામાં આવ્યો ન હતો.એ. એલ. એ. પેઢીના કિસ્સામાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો અનુસાર પણ આવા કિસ્સામાં ક્લોઝિંગ સ્ટોકનું મૂલ્ય કિંમત અથવા બજાર કિંમત, જે પણ ઓછું હોય તેના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે.તે વ્યાપારી પ્રથા અને હિસાબનો સ્થાપિત નિયમ છે.ઉચ્ચ ન્યાયાલયે રામચારી અને એ. એલ. એ. પેઢીના કેસમાં મદ્રાસ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી કે સંપત્તિઓનું બજાર મૂલ્ય પર મૂલ્યાંકન કરવું પડશે.પહેલેથી જ નોંધ્યું છે તેમ, વર્તમાન કિસ્સામાં, વ્યવસાયની કોઈ સમાપ્તિ નથી અને તેથી, ક્લોઝિંગ સ્ટોકનું બજાર દરે મૂલ્ય નિર્ધારિત કરી શકાતું નથી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક રીતે આપીએ છીએ, એટલે કે, કરદાતાની તરફેણમાં અને મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં.

આથી અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.અપીલકર્તા ખર્ચ માટે પણ હકદાર

રહેશે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

બી. એસ.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.